Komunikace v různých situacích

Kód OVU	JJK-CJL-001-ZV9-011
Znění OVU	Využívá poznatky o komunikaci, jazyce a stylu k mluvenému nebo písemnému projevu přiměřenému situaci.
Úroveň	Splněno
Název ilustrativní úlohy	**Komunikace v různých situacích**
Časová dotace	60–90 minut
Anotace	Úloha propojuje práci se dvěma odlišnými digitálními konverzacemi s vlastní mluvenou interakcí. Žák porovnává komunikační řešení, vstupuje do různých situací, samostatně volí způsob vyjádření, reaguje na partnera, reflektuje účinek svých voleb a získanou zkušenost využívá při opakovaném řešení i v nové situaci.
Popis ověřování	Úloha ověřuje, zda žák samostatně vyhodnotí komunikační situaci, zvolí a uskuteční přiměřený komunikační postup podle záměru, partnera a okolností, v průběhu komunikace reaguje na její vývoj a následně posoudí účinek vlastních voleb. Na základě reflexe plánuje změnu, ověří ji při druhém pokusu a získaný poznatek přenese do jiné situace.
Výstup	Žák samostatně plánuje a uskutečňuje mluvenou komunikaci s ohledem na záměr, partnera a situaci, reaguje na její průběh, posuzuje účinek vlastních komunikačních voleb, svůj postup účelně mění a získaný poznatek přenáší do další situace.
Zaměření úlohy	Vyhodnocení komunikační situace; samostatná volba obsahu a jazykových prostředků; přizpůsobování vyjádření vztahu účastníků, záměru a průběhu komunikace; aktivní reakce na partnera; reflexe účinku; vědomá změna komunikačního postupu; přenos získaného poznatku.
Metoda	• porovnávání autentických komunikačních situací • situační a rolová hra bez předem připraveného scénáře • reflexe vlastního komunikačního jednání • opakované řešení téže situace po vlastní revizi postupu • transfer do nové situace
Forma práce	• individuální analýza a příprava • práce ve dvojici (mluvená interakce) • individuální reflexe • sdílení ve dvojici • opakované sehrání • individuální zobecnění a přenos
Dominantní KK	Klíčová kompetence komunikační – Aktivní naslouchání (KKK-AKN-000-ZV9-001)
Jak je dominantní	Žák během mluvené interakce naslouchá partnerovi, navazuje na jeho

KK rozvíjena	výpovědi a podle průběhu komunikace upravuje vlastní projev. Sleduje reakce partnera, reflektuje účinek svých komunikačních voleb a při opakovaném řešení vědomě mění postup tak, aby lépe podporoval zamýšlený výsledek komunikace.
Dominantní ZG	Čtenářská a pisatelská gramotnost – Kritické čtení a psaní (ZGC-KCP-000-ZV9-001)
Jak je dominantní ZG rozvíjena	Při práci s digitálními konverzacemi žák posuzuje komunikační záměr, vztah účastníků, kontext a účinek zvolených prostředků. Při vlastní písemné reakci volí vyjádření podle situace a své řešení zdůvodňuje; poznatky z analýzy následně využívá při vlastním komunikačním jednání.
Metodický komentář pro učitele	Těžištěm úlohy není určování kategorií ani reprodukce pouček o formální a neformální komunikaci, ale samostatné rozhodování v konkrétní situaci. První sehrání probíhá bez nabídky hotových frází a bez připraveného scénáře; žák má volit prostředky podle záměru, partnera a skutečného průběhu komunikace. Reflexe po prvním pokusu slouží k pojmenování toho, co komunikaci podpořilo a co chce žák změnit. Druhé řešení je vědomou revizí komunikačního postupu, nikoli nácvikem jediné správné varianty; nemusí být automaticky úspěšnější. Při hodnocení sledujeme především funkčnost voleb, schopnost reagovat na partnera, vysvětlit účinek změny a přenést získaný poznatek do nové situace. Spisovnost či míra formálnosti se neposuzují izolovaně, ale podle jejich přiměřenosti konkrétní situaci.

Zadání pro žáky

Výchozí situace

Před vámi jsou dvě konverzace ze sociální sítě.
Situace 1

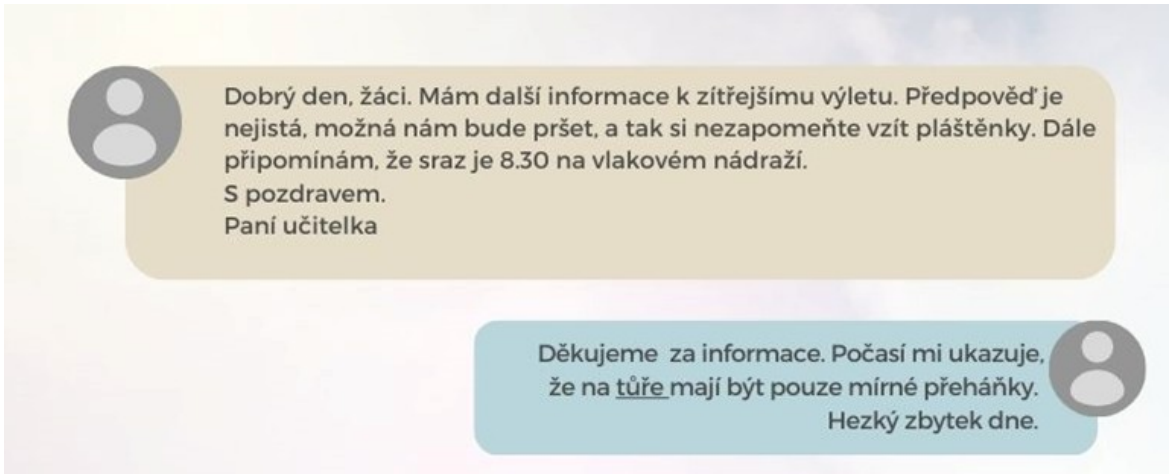

Situace 2

1.

U každé konverzace si nejprve ujasněte:

- **Kdo jsou účastníci komunikace? Jaký je mezi nimi vztah?**
- **Čeho chtějí účastníci komunikací dosáhnout?**

1.1.

Co podle vás ve způsobu vyjadřování účastníků odpovídá dané komunikační situaci?

Vyberte jeden konkrétní rozdíl mezi oběma konverzacemi a vysvětlete, proč se podle vás tento rozdíl do daných situací hodí.

1.2

Představte si, že se do každé konverzace zapojujete jako další účastník. Napište jednu svoji reakci do situace 1 a jednu do situace 2 tak, aby odpovídaly průběhu a účelu dané komunikace.

V čem se vaše dvě reakce liší a proč jste je formulovali odlišně?

2
Výchozí situace

Situace	Komunikační problém
Dárek	Koupili jste kamarádovi dárek k narozeninám, ale zjistíte, že se mu nelíbí. Situaci se snažíte urovnat.
Výlet	Na školní výlet si máte povinně vzít pláštěnku. Není vám pohodlná a raději byste si vzali nepromokavou bundu. Potřebujete svou potřebu sdělit učiteli a pokusit se dohodnout na řešení.
Překvapení	Se spolužáky chystáte překvapení pro kamaráda. S návrhem jednoho spolužáka nesouhlasíte a máte vlastní řešení. Potřebujete o něm ostatní přesvědčit, aniž byste společné plánování narušili.

2.1

Ve dvojici si vyberte jednu z následujících situací. Každý z vás si samostatně promyslí:

- **Čeho chci dosáhnout?**
- **Co druhý účastník pravděpodobně chce nebo potřebuje?**
- **Co potřebuji sdělit? Jakým způsobem chci postupovat?**

2.2

Situaci sehrajte bez předem připraveného scénáře.

V průběhu komunikace reagujte na to, co skutečně říká a dělá váš partner.

2.3

Vyhodnoťte první průběh komunikace. Každý nejprve samostatně odpovězte:

Otázka	**Moje zjištění**
Čeho jsem chtěl/a dosáhnout?	
Nakolik se mi to podařilo? Podle čeho to poznávám?	
Které moje rozhodnutí komunikaci pomohlo?	
Které místo bych při druhém pokusu chtěl/a řešit jinak?	
Co konkrétně změním a proč?	

Své postřehy si krátce sdílejte.

2.4

Situaci sehrajte znovu. Využijte změnu, kterou jste si po prvním pokusu naplánovali.

Nemusíte první dialog celý předělávat. Zachovejte to, co fungovalo, a změňte to, co podle vás může lépe podpořit váš komunikační záměr.

2.5

Porovnejte obě řešení. Po druhém pokusu odpovězte:

- Co jste při druhém řešení změnili?
- Jak změna ovlivnila reakci partnera nebo průběh komunikace?
- Byla druhá varianta podle vás funkčnější? Proč ano, nebo proč ne?
- Je něco z prvního řešení, co byste naopak zachovali? Proč?

3

Vyberte jeden poznatek, který jste při práci získali. Popište jinou komunikační situaci, v níž byste jej mohli využít.

Můžete využít startery:

Zjistil/a jsem, že …

To bych mohl/a využít například tehdy, když …

V nové situaci bych ale musel/a změnit …, protože …

Řešení / vodítko k hodnocení

Úloha nemá jedno vzorové řešení. Učitel sleduje:

Sledované kritérium	Doklad ve výkonu
Vyhodnocení situace	Rozhoduje podle konkrétního záměru, vztahu účastníků a okolností, nikoli podle mechanického pravidla „formální × neformální“.
Samostatná volba prostředků	Nečeká na nabídku frází; volí formulace, míru explicitnosti, tón a další prostředky podle situace.
Řízení komunikace	Reaguje na partnera a podle vývoje situace dokáže svůj původní postup změnit.
Reflexe účinku	Dokáže spojit konkrétní komunikační volbu s reakcí partnera nebo průběhem komunikace.
Revize	Druhé řešení není pouhé opakování; žák vědomě mění to, co považuje vzhledem k záměru za důležité.
Zdůvodnění	Vysvětluje, proč něco změnil, ponechal nebo vrátil k původní podobě.
Přenos	Z vlastní zkušenosti vyvodí použitelný poznatek, ale chápe, že v jiné situaci bude třeba způsob komunikace znovu přizpůsobit.

Použité zdroje:
ŠTĚPÁNÍK, Stanislav; HÁJKOVÁ, Eva; ELIÁŠKOVÁ, Klára; LIPTÁKOVÁ, Ľudmila a SZYMAŃSKA, Marta. Školní výpravy do krajiny češtiny: didaktika českého jazyka pro základní školy. Plzeň: Fraus, 2020. ISBN 978-80-7489-595-1.
KOPŘIVA, Pavel. Respektovat a být respektován. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.